

АДМІНІСТРАТИВНЕ ТА ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.73

Марія Бліхар

Навчально-науковий інститут права та психології
Національного університету “Львівська політехніка”,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права
blikharm@ukr.net

ФІНАНСОВО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

© Бліхар М., 2017

Проаналізовано сутність фінансово-правової відповідальності суб'єктів інвестиційної діяльності та погляди вчених на природу фінансово-правової відповідальності та її місце в системі юридичної відповідальності. Розкрито зміст відповідальності як різновиду фінансово-правової відповідальності, що застосовується за порушення законодавства. Проаналізовано проблеми та форми реалізації в Україні фінансово-правової відповідальності як окремого виду юридичної відповідальності.

Ключові слова: юридична відповідальність; фінансово-правова відповідальність; інвестиційні відносини; фінансове право; фінансові санкції.

Марія Бліхар

ФИНАНСОВО-ПРАВОВАЯ ОТВЕТСТВЕННОСТЬ СУБЪЕКТОВ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Статья посвящена анализу сущности финансово-правовой ответственности субъектов инвестиционной деятельности. Проанализированы взгляды ученых на природу финансово-правовой ответственности и ее место в системе юридической ответственности. Раскрыто содержание ответственности как разновидности финансово-правовой ответственности, применяемой за нарушение законодательства. Проанализированы проблемы и формы реализации в Украине финансово-правовой ответственности как отдельного вида юридической ответственности.

Ключевые слова: юридическая ответственность; финансово-правовая ответственность; инвестиционные отношения; финансовое право; финансовые санкции.

FINANCIAL AND LEGAL RESPONSIBILITY OF BUSINESS INVESTMENT

This article analyzes the nature of financial and legal responsibility by investing activities. Scientists analyzed the views of the nature of financial liability and its place in the system of legal liability. The content of responsibility as a kind of financial liability, applicable for infringement of the law. The problems and forms of implementation in Ukraine of the financial liability, a particular type of legal liability.

Key words: legal liability; financial liability and investment relations; finance; financial sanctions.

Постановка проблеми. Наявність найрізноманітніших поглядів на проблему розуміння такого багатоаспектного явища, як юридична відповідальність, створює труднощі у правозастосовній практиці та перешкоджає ефективному функціонуванню в ролі механізму гарантії та забезпечення прав і свобод суб'єктів правовідносин, зокрема інвестиційних.

Аналіз дослідження проблеми. Вагомий внесок у дослідження сутності фінансово-правової відповідальності зробили такі сучасні науковці: М. П. Кучерявенко, О. А. Музика-Стефанчук, О. О. Дмитрик, А. С. Нестеренко, В. Д. Чернадчук, А. А. Нечай, О. В. Іваненко та інші.

Мета статті – комплексне дослідження правових норм, які регламентують підстави та види відповідальності за порушення порядку здійснення інвестиційної діяльності суб'єктами публічних правовідносин.

Виклад основного матеріалу. Аналіз правової літератури дає змогу поділити підходи науковців щодо розуміння поняття юридичної відповідальності на три основні групи: 1) прихильників так званої “негативної” юридичної відповідальності, які пов'язують юридичну відповідальність лише зі скоєнням правопорушення [2, с. 5–13; 3, с. 107–109]; 2) прибічників позитивної юридичної відповідальності, які ґрунтують свою позицію на тому, що юридична відповідальність орієнтована не лише на минулу, але й на сьогоднішню та майбутню поведінку суб'єкта правовідносин [5, с. 78–88; 15, с. 158–161]; 3) науковців, які розглядають юридичну відповідальність не тільки як негативну (ретроспективну) і позитивну (перспективну), але і як цілісне правове явище з різними формами реалізації [12; 6].

Представник широкого багатоаспектного підходу до розуміння юридичної відповідальності О. Іваненко переконана, що аналізовану категорію варто розглядати як таку, що реалізується в добровільній і у державно-примусовій формах. Перша форма реалізації – це спосіб закріплення юридичного обов'язку дотримуватися і виконувати вимоги права, що реалізується у правомірній поведінці суб'єктів права, яку заохочує або схвалює держава, а друга, державно-примусова, – це закріплення юридичних обов'язків правопорушника підлягати осуду з боку держави через обмеження матеріального, правового або особистісного характеру під час реалізації конкретних суб'єктивних прав [6, с. 17]. Дослідниця вважає, що правоохоронна діяльність у сфері реалізації юридичної відповідальності здійснюється в таких формах:

1) поновлення порушених прав, притягнення до юридичної відповідальності, накладення покарання тощо;

2) загальна та індивідуальна профілактика правопорушень, створення умов для реалізації суб'єктивних прав та обов'язків тощо [6, с. 6].

Вважаємо слушними твердження Н. Заяць про те, що позитивний і негативний аспекти юридичної відповідальності діалектично взаємопов'язані: що вищий рівень відповідальності в позитивному сенсі, то рідше виникає негативна відповідальність. Якщо негативна (ретроспективна) відповідальність виконує охоронні функції, то позитивна (перспективна) – виражає її демократичний характер і творчу роль... Суб'єкти юридичної відповідальності виконують свої обов'язки не лише під впливом примусових, каральних санкцій, правових заборон, які невинувато звужують досліджуване поняття, заперечуючи можливість суб'єктів здійснювати вільний вибір та виконувати приписи правових норм не через страх бути покараним, а свідомо та добровільно, керуючись почуттям гідності, особистого та службового обов'язку, отримуючи задоволення від високо-професійно виконаного обов'язку [5, с. 87].

Враховуючи наведені думки фахівців, тлумачення в академічних словниках та особливості законодавства, що визначає порядок здійснення інвестиційної діяльності, розглядаємо юридичну відповідальність у сфері інвестиційного права як комплексне правове явище: правовий обов'язок дотримуватися вимог інвестиційного права, що реалізується у правомірній поведінці суб'єктів інвестиційної діяльності, яку заохочує або схвалює держава, та правовідносини, які виникають між державою в особі контролюючих органів та порушником – суб'єктом інвестиційної діяльності, який порушив вимоги, що містяться в нормах права, – в результаті якої можуть настати негативні наслідки для суб'єкта правопорушення в законодавчо встановленій процесуальній формі.

Чинне законодавство не містить визначення поняття “інвестиційне правопорушення”, хоча характеризується такими рисами, як інвестиційна спрямованість, інвестиційна протиправність. Сутність інвестиційної спрямованості правопорушення полягає в тому, що поведінка правопорушника спрямована на негативну зміну визначеного в чинному законодавстві порядку здійснення інвестиційної діяльності, порушення правових режимів інвестиційних відносин. Інвестиційна протиправність, своєю чергою, полягає в повному або частковому невиконанні вимог, ігноруванні правил, порядку, закріплених і нормами інвестиційного законодавства, й іншими галузевими нормами, обов'язковими до виконання суб'єктами інвестиційної діяльності.

Зважаючи на викладене, під інвестиційним правопорушенням можна розуміти суспільно небезпечне винне діяння у формі дії або бездіяльності, що порушує правові норми, якими регламентовано здійснення інвестиційної діяльності, та яке пов'язане з невиконанням та/або неналежним виконанням положень господарського, бюджетного, податкового та іншого законодавства, за що встановлена кримінальна, адміністративна, фінансово-правова, дисциплінарна чи цивільно-правова відповідальність.

Отже, правовий інститут відповідальності є обов'язковим елементом механізму правового регулювання інвестиційних відносин, оскільки спрямовує дії усіх суб'єктів інвестиційної діяльності (разом з уповноваженими особами контролюючих органів) до правомірної поведінки.

Особливістю юридичної відповідальності у сфері інвестиційної діяльності є те, що в її структурі вирізняють окремі її види. Правильною є думка Р. Хачатурова та Д. Ліпінського про те, що систему юридичної відповідальності умовно можна уявити у вигляді схеми: юридична відповідальність загалом (як система) – види юридичної відповідальності (як підсистема) – підвиди юридичної відповідальності (як елементи системи) – норма, що передбачає юридичну відповідальність (як первинний елемент) [18, с. 624]. Кожен вид юридичної відповідальності за порушення порядку здійснення інвестиційної діяльності виступає як самостійна система.

Систему юридичної відповідальності в галузі інвестиційного права, на наш погляд, утворюють: адміністративна, дисциплінарна, кримінальна, матеріальна, фінансова відповідальність, що є її різновидами на галузевому рівні.

Кожна із вказаних форм забезпечує реалізацію норм певної галузі матеріального права, якою й передбачені відповідні види правопорушень і санкції за їх вчинення, тобто юридична відповідальність втілюється у процесуальній формі, зокрема через встановлення об'єктивного факту вчинення правопорушення.

Щодо основних форм юридичної відповідальності за порушення порядку здійснення інвестиційної діяльності, то тут варто зазначити таке.

Посадові особи як носії юридично-владних повноважень виступають спеціальним суб'єктом усіх видів юридичної відповідальності. Оскільки, як відомо, Конституція України проголосила пріоритетним завданням держави створення належних умов для реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, то основну роль у здійсненні цього завдання виконують саме посадові особи суб'єктів публічних правовідносин, адже вони наділені юридично-владними повноваженнями. Тож актуальним питанням правової науки є визначення персональної відповідальності осіб органів контролю за порушення встановленого порядку провадження інвестиційної діяльності та особливостей притягнення їх до юридичної відповідальності.

Отже, юридична відповідальність посадових (уповноважених) осіб суб'єктів публічних правовідносин за порушення встановленого порядку здійснення інвестиційної діяльності є наслідком їхнього недбалого виконання чи невиконання службових повноважень.

Аналіз фахової юридичної літератури наводить на думку про існування кількох основних напрямів у розумінні юридичної природи і структури фінансово-правової відповідальності. Одні науковці вважають фінансово-правову відповідальність самостійним видом юридичної відповідальності; інші вважають, що вона є різновидом адміністративної відповідальності; третя група фахівців визначає податкову, бюджетну, валютну відповідальність у системі фінансово-правової відповідальності; а ще інші вважають фінансово-правову відповідальність лише науковим збірним інститутом.

Оскільки роль держави в управлінні публічними фінансами є владною, аналогічний характер – імперативний – мають і фінансово-правові норми. Вони полягають у тому, що держава як публічно-владний механізм приписує суб'єктам фінансово-інвестиційної діяльності єдино правильний варіант поведінки у фінансових правовідносинах, якого вони повинні в загальнообов'язковому порядку дотримуватись під острахом державного примусу. В деяких нормативно-правових актах, що регламентують контрольну діяльність суб'єктів публічних правовідносин, навіть наводиться визначення поняття “винні особи”, під якими розуміють осіб, які відповідно до покладених на них обов'язків та законодавства були відповідальні за фінансово-господарські операції, проведені з порушенням законодавства, та/або дії (бездіяльність) яких призвели до такого порушення [11].

Правовий аналіз адміністративного та фінансового законодавства справді дає змогу виділити спільні для цих видів юридичної відповідальності ознаки, зокрема: публічний характер, нерівність сторін, спрощена процедура накладення стягнення тощо. Спираючись, зокрема, на такі риси, частина науковців вважає фінансову відповідальність різновидом адміністративної відповідальності. Наприклад, Р. Усенко стверджує, що фінансовими санкціями варто вважати заходи адміністративної відповідальності. На його думку, вони реалізуються через процедуру правозастосування в позасудовому порядку і виражаються в застосуванні до юридичних осіб або фізичних осіб – підприємців, штрафу та/або пені за вчинене правопорушення [16]. Ми не поділяємо наведену думку, адже фінансова санкція має істотні відмінності від адміністративних санкцій.

Своєю чергою, низка дослідників вселяє право на виокремлення фінансової відповідальності як виду юридичної відповідальності. Свою позицію прихильники такого підходу обґрунтовують тим, що самостійність виду юридичної відповідальності залежить від самостійності галузі права і виду правопорушення, а позитивним явищем їх існування є можливість притягнення до відповідальності за порушення у галузі фінансів юридичних осіб [1, с. 13–18].

Отож, наявність спільних рис не відкидає низку відмінностей фінансово-правової відповідальності від адміністративної. Наприклад, А. Іванський називає такі відмінні від адміністративної риси фінансово-правової відповідальності: 1) остання виникає в результаті фінансового правопорушення, адміністративна ж виникає унаслідок адміністративного проступку; 2) суб'єктами адміністративної відповідальності можуть бути лише фізичні особи, що підтверджується КУпАП, а суб'єктами фінансово-правової відповідальності можуть бути і фізичні, і юридичні особи; 3) метою адміністративної відповідальності є, передусім, припинення (попередження) правопорушення і покарання; 4) фінансово-правова відповідальність відрізняється за метою, оскільки їй властива

правовідновлювальна мета; притягнення до фінансово-правової відповідальності не відкидає притягнення і до інших видів відповідальності [7, с. 68].

Професор М. Кучерявенко також погоджується з такими відмінностями між адміністративною та фінансово-правовою відповідальністю, проте додатково акцентує на тому, що адміністративна відповідальність реалізується (точніше) у грошовій формі, а фінансові санкції набагато ширші від грошових [9, с. 340].

Поділяє думку А. Іванського інша вітчизняна дослідниця І. Устинова, що під фінансово-правовими санкціями розуміє обов'язкові структурні елементи норми фінансового права, які є майновими, забезпечені примусовою силою держави і які застосовують в спеціальному процесуальному порядку уповноважені на це державні органи та їх посадові особи у випадку винного невиконання або неналежного виконання (тобто у разі скоєння фінансового правопорушення) суб'єктом фінансової діяльності – фізичної чи юридичної особи – вимог законодавства про акумуляцію, розподіл, використання централізованих і децентралізованих фондів грошових коштів з метою відшкодування недоотриманих бюджетом і позабюджетними фондами грошових коштів, а також покарання порушників [17, с. 133–135].

Про розмежування адміністративної та фінансової відповідальності йдеться і в рішенні Конституційного Суду України від 30 травня 2001 р. у справі № 7-рп/2001, де зазначено, що положеннями ст. 92 Конституції України безпосередньо не встановлено види юридичної відповідальності. Відтак положення КУпАП, які визначають порядок притягнення до адміністративної відповідальності, не можуть застосовуватись як такі, що регулюють питання притягнення до відповідальності іншого виду, а також те, що адміністративна відповідальність не охоплює спеціальних видів юридичної відповідальності, передбачених іншими галузями права (податкову, банківську, бюджетно-правову (різновиди фінансово-правової відповідальності)) [13].

Характерно, що деякі неузгодженості щодо визначення поняття штрафу, фінансового штрафу, фінансової санкції та їх співвідношення з фінансовою (податковою) відповідальністю є й серед учених-фінансистів. Так, М. Занфіров твердить, що фінансово-правові санкції – це заходи фінансово-правової відповідальності, що застосовують уповноважені на те органи державної влади до фізичних та юридичних осіб за порушення фінансового законодавства, які полягають у застосуванні до правопорушника додаткових обтяжень майнового характеру задля приведення його поведінки у відповідність до вимог, що містяться в законі [4, с. 95–98]. Як бачимо, санкції в такому разі розглядаються як захід фінансово-правової відповідальності.

Чимало науковців розглядають фінансові санкції як складову частину фінансово-правової норми. Зокрема, О. Орлюк вважає, що саме в санкції фінансово-правової норми виражається імперативний характер приписів у сфері фінансової діяльності. За порушення встановлених умов законодавство передбачає можливість застосування фінансових, адміністративних, дисциплінарних заходів. Санкції фінансово-правової норми за сутністю є економіко-юридичними (майновими), бо невідповідність, небажаність передбачуваних ними заходів полягає у зменшенні майнової сфери правопорушника через його грошові фонди і кошти. У зв'язку із цим можна стверджувати, що фінансова санкція в її розумінні як елемента фінансово-правової норми є саме тим елементом, який пов'язує норми фінансового права з нормами інших галузей права, дає змогу використати можливості їх нормативних конструкцій та інститутів для досягнення цілей фінансово-правового регулювання [10].

Д. Кобильнік також розглядає фінансово-правову санкцію як складову частину структури фінансово-правової норми і наголошує, що вона відіграє роль одного з найголовніших призначень реалізації і фінансово-правової норми, і фінансових правовідносин загалом. Правник пояснює це тим, що закріплення примусових важелів держави щодо належного виконання встановлених правил поведінки у фінансовій діяльності має врегулювати ті найважливіші відносини, з якими пов'язано фінансове забезпечення інтересів держави й суспільства. Д. Кобильнік серед особливостей, що характеризують і відокремлюють фінансово-правові санкції від інших, виділяє такі, як правовідновлюваний та штрафний характер, грошовий або майновий характер, а також застосування їх до всіх учасників фінансових правовідносин.

Зазначені особливості, за його словами, реалізуються єдиним комплексом у разі виявлення правопорушення фінансових норм. Водночас учений слушно звертає увагу, що під час розгляду й аналізу особливостей фінансово-правової санкції виникає сумнів щодо існування перелічених особливостей санкції у відносинах, що виникають між державою та зобов'язаним учасником за умови неналежного виконання імперативних приписів фінансового законодавства з боку уповноважених органів держави, які реалізують фінансову діяльність [8, с. 110–112]. З огляду на положення ст. 110 Податкового кодексу України, відповідно до якого посадові особи контролюючих органів не належать до кола осіб, які притягуються до відповідальності за вчинення порушень, визначених законами з питань оподаткування та іншим законодавством, контроль за дотриманням якого покладено на органи державної податкової служби та митні органи (контролюючі органи), застосування фінансових санкцій можливе лише до зобов'язаного суб'єкта податкових відносин. І це можна зарахувати до особливостей фінансових санкцій.

Ю. Ровинський вважає, що поняття “фінансова санкція” можна розглядати як елемент структури (необхідний атрибут) норми права і як конкретно визначену міру фінансово-правової відповідальності, тобто санкцією варто називати тільки закладену в юридичній формі можливість фінансово-правового примусу щодо зобов'язаної особи на випадок невиконання нею обов'язку. Він резюмує, що фінансово-правовими санкціями слід вважати міри впливу примусового характеру, які реалізуються через процедуру правозастосування в позасудовому порядку та полягають у позбавленні особи, до якої вони застосовані, певної суми грошей, що є мірою юридичної відповідальності [14, с. 15–18]. На наш погляд, у цьому визначенні є логіка, адже санкція являє собою і обов'язковий елемент норми права, і міру фінансово-правової відповідальності.

Висновки. Фінансову відповідальність можна визначити як юридичний обов'язок суб'єктів фінансових правовідносин дотримуватися приписів норм фінансового законодавства, що реалізується у правомірній поведінці, а у випадку вчинення фінансового правопорушення – обов'язок правопорушника зазнати осуду й майнових або немайнових обмежень.

Враховуючи думки вітчизняних та зарубіжних фахівців, наведені в академічних словниках тлумачення, а також особливості законодавства, що визначає порядок провадження інвестиційної діяльності, юридичну відповідальність у сфері інвестиційного права розглянуто як комплексне правове явище: правовий обов'язок дотримуватися вимог інвестиційного права, що реалізується у правомірній поведінці суб'єктів інвестиційної діяльності, яку заохочує або схвалює держава, та правовідносини, які виникають між державою в особі контролюючих органів та порушником (суб'єктом інвестиційної діяльності) вимог, що містяться в нормах права, внаслідок чого можуть настати негативні наслідки для суб'єкта правопорушення в законодавчо встановленій процесуальній формі.

1. Бавико О. Є. Позитивна складова фінансової відповідальності [Електронний ресурс] / О. Є. Бавико // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 13–18. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index. 2. Грищук В. К. Негативна (ретроспективна) юридична відповідальність та її підстави / В. К. Грищук // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 5–13. 3. Задорожня Г. В. Щодо конституційно-правової відповідальності / Г. В. Задорожня // Право України. – 2007. – № 9. – С. 107–109. 4. Занфіров М. В. До питання щодо співвідношення фінансово-правової відповідальності та фінансових санкцій / М. В. Занфіров // Принципи фінансового права: матер. Міжнародн. науч.-практ. конф. з. Харків, 19–20 апреля 2012 г. / редкол.: В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова [и др.]. – Харків, 2012. – С. 95–98. 5. Заяць Н. В. Особливості прояву позитивної конституційно-правової відповідальності в діяльності інститутів народного представництва / Н. В. Заяць // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2010. – № 2. – С. 79–88. 6. Іваненко О. В. Сутність юридичної відповідальності та роль правоохоронних органів у її забезпеченні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук / О. В. Іваненко. – К., 2007. – 20 с. 7. Іванський А. Й. Фінансово-правова відповідальність: теоретичний аналіз: монографія / А. Й. Іванський. – Одеса: Юрид. л-ра, 2008. – 504 с. 8. Кобильнік Д. А. Щодо

особливостей санкції фінансово-правової норми / Д. А. Кобильнік // *Принципы финансового права : матер. Междунар. науч.-практ. конф. (г. Харьков, 19–20 апреля 2012 г.) / редкол. : В. Я. Тацій, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова и др. – Харьков, 2012. – С. 110–112.* 9. Кучерявенко М. П. *Податкове право України. Академічний курс : підручник / М. П. Кучерявенко. – К. : Всеукр. асоц. видавців “Правова єдність”, 2008. – 702 с.* 10. Орлюк О. П. *Фінансове право. Академічний курс : підручник / О. П. Орлюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 808 с.* 11. Про затвердження Порядку проведення Державною аудиторською інспекцією, її територіальними органами державного фінансового аудиту виконання : постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.2004 № 1017 (в ред. від 17.12.2016) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-п>. 12. Про українське право. *Часопис кафедри теорії та історії держави і права Київського національного університету імені Тараса Шевченка / за ред. проф. І. Безклубого. – К., 2010. – Число V. – 367 с.* 13. Рішення Конституційного Суду України від 30.05.2001 №7-рп/2001 у справі за конституційним зверненням відкритого акціонерного товариства “Всеукраїнський Акціонерний Банк” щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України, частин першої, третьої статті 2, частини першої статті 38 Кодексу України про адміністративні правопорушення (справа про відповідальність юридичних осіб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. 14. Ровинський Ю. Санкції як міра фінансово-правового примусу й їх співвідношення з юридичною відповідальністю / Ю. Ровинський // *Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 1. – С. 15–18.* 15. Топорович Г. В. До сутності поняття “юридична відповідальність державних службовців” / Г. В. Топорович // *Держава та регіони. – 2011. – № 2. – С. 158–161.* 16. Усенко Р. А. *Фінансові санкції за адміністративним законодавством : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Р. А. Усенко. – К., 2007. – 19 с.* 17. Устинова І. П. *Юридичний зміст та ознаки фінансово-правової санкції / І. П. Устинова // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 4. – С. 133–135.* 18. Хачатуров Р. Л. *Общая теория юридической ответственности : моногр. / Р. Л. Хачатуров, Д. А. Липинский. – СПб. : Юрид. центр “Пресс”, 2007. – 950 с.*

REFERENCES

1. Vavuko O. E. *Pozytyvna skladova finansovoi vidpovidal`nosti : Elektronnyj resurs [The positive part of the financial responsibility : Electronic resource] // Forum prava. 2010. No 1. pp. 13–18. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.* 2. Hryshchuk V. K. *Negatyvna (retrospektyvna) iurydychna vidpovidal`nist` ta ii pidstavy [Negative (retrospective) legal liability and its grounds] // Universytets`ki naukovi zapysky. 2012. No 4. pp. 5–13.* 3. Zadorozhnia H. V. *Shchodo konstytuciino-pravovoi vidpovidalnosti [As for the constitutional and legal responsibility] // Pravo Ukrainy. 2007. No 9. pp. 107–109.* 4. Zanfirov M. V. *Do pyttannia shchodo spivvidnoshennia finansovo-pravovoi vidpovidal`nosti ta finansovykh sankcii [On the issue of the ratio of financial liability and financial sanctions] // Pryncypy finansovoho prava : mater. Mizhnarodn. nauk.-prakt. konf. (m. Xarkiv, 19–20 kvitnia 2012 r.) / redkol. : Tacii, IU. Bytiak, L. Voronova [ta in.]. – Xarkiv, 2012. pp. 95–98.* 5. Zaiac` N. V. *Osoblyvosti proiavu pozytyvnoi konstytuciino-pravovoi vidpovidal`nosti v dial`nosti instytutiv narodnoho predstavnytva [Positive features of constitutional and legal responsibility of the institutions of popular representation] // Naukovyi visnyk L`vivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnix sprav. Serii iurydychna. 2010. No 2. pp. 79–88.* 6. Ivanenko O. V. *Sutnist` iurydychnoi vidpovidal`nosti ta rol` pravooxoronykh orhaniv u ii zabezpechenni : avtoref. dys. kand. iuryd. nauk [The essence of legal responsibility and the role of law enforcement in its provision : abstract]. Kyiv, 2017. 20 p.* 7. Ivans`kyi A. Y. *Finansovo-pravova vidpovidal`nist` : teoretychnyi analiz : monohrafiia [Financial liability: theoretical analysis : Monograph]. Odesa : Yuryd. l-ra, 2008. 504 p.* 8. Kobylnik D. A. *Shchodo osoblyvostei sankcii finansovo-pravovoi normy [Regarding financial sanctions features of legal norms] // Pryncypy finansovoho prava : mater. Mizhnarodn. nauk.-prakt. konf. (m. Xarkiv, 19–20 kvitnia 2012 r.) / redkol. : V. Tacii, IU. Bytiak, L. Voronova [ta in.]. Xarkiv, 2012. pp. 110–112.* 9. Kucheriavenko M. P. *Podatkove pravo Ukrainy. Akademichnyi kurs : pidruchnyk [Tax Ukraine. Academic course: textbook]. Kyiv : Pravova iednist`, 2008. 702 p.* 10. Orliuk O. P. *Finansove pravo. Akademichnyi kurs : pidruchnyk [Financial Law. Academic*

course: textbook]. Kyiv : Yurinkom-Inter, 2010. 808 p. 11. Pro zatverdzhennia Poriadku provedennia Derzhavnoiu audytors`koiu inspekciieiu, ii terytorial`ny my orhanamy derzhavnoho finansovoho audytu vykonannia : postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10.08.2004 № 1017 (v red. vid 17.12.2016) : Elektronnyi resurs [On approval of the State Audit Inspection, its regional bodies of the state financial audit of: Cabinet of Ministers of Ukraine from 10.08.2004 number 1017 (in the red. on 17.12.2016) : Electronic resource]. Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1017-2004-n>. 12. Bezkluboh I. Pro ukrains`ke pravo. Chasopys kafedry teorii ta istorii derzhavy I prava Kyivs`koho nacional`noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka [On the Ukrainian law. Journal of Theory and History of State and Law, Taras Shevchenko National University of Kyiv]. Kyiv, 2010. Vol. 5. 367 p. 13. Rishennia Konstytucijnoho Sudu Ukrainy vid 30.05.2001 №7-pn/2001 u spravi za konstytucinym zvernenniam vidkrytoho akcionernoho tovarystva "Vseukrains`kyi Akcionernyi Bank" shchodo oficiinoho tлумachennia punktu 22 chastyny pershoi statti 92 Konstytucii Ukrainy, chastyn pershoi, tretioi statti 2, chastyny pershoi statti 38 Kodeksu Ukrainy pro administratyvni pravoporushennia (sprava pro vidpovidal`nist` yurydychnyx osib : Elektronnyi resurs [Decision of the Constitutional Court of Ukraine of 30.05.2001 №7-pn / 2001 in the constitutional appeal of Open Joint Stock Company "Ukrainian Joint Stock Bank" the official interpretation of paragraph 22 of Article 92 of the Constitution of Ukraine, parts one, three of article 2 of Article 38 of the Code of Ukraine on administrative Offences (case of liability of legal persons) [Electronic resource]. Available at: <http://zakon1.rada.gov.ua>. 14. Rovyns`kyi Yu. Sankcii iak mira finansovo-pravovoho prymusu i ix spivvidnoshennia z yurydychnoyu vidpovidal`nistyu [Sanctions as a measure of financial law enforcement and relationships with their legal responsibility] // Pidpriemnyctvo, gospodarstvo i pravo. 2011. No 1. pp. 15–18. 15. Toporovych H. V. Do sutnosti poniattia "yurudychna vidpovidal`nist` derzhavnyx cluzhbovciv" [By the nature of the concept of "legal responsibility of civil servants"] // Derzhava ta rehiony. 2011. No 2. pp. 158–161. 16. Usenko R. A. Finansovi sankcii za administratyvnym zakonodavstvom : avtoreferat dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 [Financial penalties for administrative law : abstract]. Kyiv, 2007. 19 p. 17. Ustynova I. P. Yurydychnyi zmist ta oznaky finansovo-pravovoi sankcii [Legal content and features of financial and legal sanctions] // Chasopys Kyivs`koho universytetu prava. 2010. No 4. pp. 133–135. 18. Xachaturov R. L. Obshchaia teoriia yuridicheskoy otvetstvennosti : monografiia [General theory of legal responsibility: monograph]. SPb. : Yurid. centr Press, 2007. 950 p.

Дата надходження: 27.02.2017 р.